

Bài phát biểu của ông NGUYỄN CHU PHÁC, Phó Chủ tịch Hội Tâm lý - Giáo dục học Việt Nam tại hội thảo quốc gia "Tâm lý học với quản lý sản xuất kinh doanh" Ngày 17-18.2.1993 tại TP. Hồ Chí Minh.

Nói đến tâm lý mỗi người, ta phải xem xét cơ sở sinh lý của họ. Tâm sinh lý của mỗi người là sản phẩm của tự nhiên và xã hội, và con người cũng là sản phẩm của tự nhiên và xã hội. Đó là quan hệ THIÊN, ĐỊA, NHÂN. Mỗi người được coi là một "tiểu vũ trụ" có nhân cách riêng. Nghiên cứu bản thể của con người, cũng như nghiên cứu bản thể của vũ trụ, nó huyền bí vô tận. Nếu tâm chấp nhận như vậy tôi xin đề cập bốn vấn đề sau:

- Vấn đề một: Lãnh đạo chọn người quản lý sản xuất kinh doanh. Theo tâm lý học nhân cách thì không phải ai cũng làm được quản lý kinh doanh. Thậm chí có người tốt nghiệp đúng ngành, có bằng cấp, nhưng lại phải làm việc khác. Dựa vào tâm lý học hiện đại, ta có thể làm một số test hoặc căn cứ lý lịch để chọn người với bốn loại: Lạnh hoạt (Sanguin), nóng vội (Cholérique), bình thản (Phlegmatique), ừ sâu (Mélanchol). Ngoài ra, còn có loại khí chất thứ năm gọi là nghệ sĩ. Mỗi khí chất (tính cách) thích hợp với một loại công việc.

Nếu chọn nhầm người làm việc quản lý sản xuất kinh doanh hoặc ngộ nhận mình làm giỏi việc sản xuất kinh doanh trong khi thực chất không làm được cũng là điều đau khổ cho bản thân mình và thiệt hại cho đất nước.

Cũng trên cơ sở đó chúng ta có thể xem xét vấn đề kế tiếp.

- Vấn đề hai: Người quản lý sản xuất kinh doanh chọn người hợp tác với mình và xem xét đối tượng buôn bán với mình. Để "hợp tác làm ăn tốt", tâm lý học hiện đại gọi là cần có sự tương đồng tâm lý (một kíp khẩu đội pháo, một kíp chiến sĩ trên một chiếc xe tăng, một kíp người trên con tàu vũ trụ...) còn theo phương Đông thì phải xem xét vấn đề "Xung" hoặc "Hợp" về bản chất theo bản thể của con

người mà được gọi là "Tiểu vũ trụ" qua sự thống nhất Thiên, Địa, Nhân. Nói đơn giản là phải nhận thức đúng cái mạnh, yếu của mình và của người, để từ đó xác định các phương án tâm lý giao tiếp và tâm lý xử lý tình huống trong sản xuất kinh doanh.

Ở đây chưa bàn tới yếu tố thiên thời, địa lợi - chọn thời gian, thời cơ, chọn khí hậu, thời tiết, chọn địa điểm giao tiếp hoặc địa điểm sản xuất kinh doanh. Đó cũng là nhu cầu tâm lý.

Như vậy về mặt tâm lý học nhân cách, nếu chọn người hợp tác sai và không hiểu đối tượng làm ăn, khó tránh khỏi tan vỡ hoặc thua thiệt, có khi thất bại.

- Vấn đề ba: Xử lý tình huống trong kinh doanh.

Một bậc sĩ xử lý sai có thể làm thiệt hại mạng một bệnh nhân, một người chỉ huy quân sự (tùy theo cấp, chức) xử lý một tình huống sai có

trong quản lý sản xuất kinh doanh cũng không tách khỏi quy luật chung ấy.

Người quản lý sản xuất kinh doanh nắm được một số quy luật chủ quan và khách quan đưa tổ chức của mình phát triển vận động; vận động lên đến đỉnh cao, khi đó dễ nảy sinh tâm lý bất chấp quy luật của tự nhiên và nó sẽ đi xuống. Như vậy khi đi xuống dễ nảy sinh tâm lý người lãnh đạo thì nghi ngờ, đặt lại vấn đề, thiếu tin tưởng. Còn người sản xuất quản lý kinh doanh thì hoảng hốt có khi bỏ cuộc, không hiểu quy luật. Sự vận động sau khi lên cao tới đỉnh, nó sẽ vận động theo đường vòng đi xuống theo thời gian sinh học từ từ có giới hạn để rồi lại vận động đi lên cao hơn trước đó.

Vậy người quản lý sản xuất kinh doanh giỏi phải hiểu, nắm bắt được quy luật khách quan không để cho chu kỳ ấy lên đến đỉnh cao rồi đột

hợp với điểm mạnh trong tâm lý ứng xử của con người Việt Nam chúng ta.

- Vấn đề bốn: Những nhà quản lý sản xuất kinh doanh là những người Việt Nam thông minh, tài năng, có thể làm nên sự nghiệp lớn. Nhưng khi mà cả nhân người quản lý sản xuất kinh doanh nào đó, tài lộc ùn ùn kéo đến...theo quan niệm của cổ nhân thì nên "lộc bất hưởng tận", và theo Lão Tử thì "Tri túc bất nhục, tri chi bất dật, khả dĩ trường cửu". (biết đủ thì không nhục; biết dừng đúng lúc thì không nguy, có thể được lâu dài). Vậy nên xử sự thế nào?

Thứ nhất là phải dừng tài lộc đó để làm việc đại nghĩa. Việc đại nghĩa là góp phần làm cho dân giàu nước mạnh. Dân giàu nước mạnh thì cả nhân con người lại tiếp tục giàu có, ổn định, êm ấm gia đình. Những bậc hiền tài của dân tộc ta bao giờ cũng nghĩ đến việc đại nghĩa trước.

Hai là làm việc thiện, mà việc thiện lớn nhất lại là việc cứu vớt những người nghèo khổ. Từ xưa xưa mấy ngàn năm trước Lão Tử đã nói: "Thiên chi đạo, tôn hữu dư, bố bất túc" mà "Nhân chi đạo" thì "tôn bất túc, bố hữu dư" (Đạo trời lấy của người thừa bù cho người thiếu còn đạo người lại lấy của người thiếu bù cho người thừa).

Ngày nay chúng ta đang đi theo con đường vô cùng cao đẹp mà Đảng và Bác Hồ khai phá. Đó là làm sao cho con người không bóc lột nhau, dùng bom đạn ghen ghét hại người lương thiện, làm cho mọi người được sống sung sướng hạnh phúc, nhằm mục tiêu làm cho dân giàu nước mạnh.

Giúp đỡ một vài người nghèo là làm việc thiện; cứu vớt giúp đỡ một cộng đồng, hoặc triệu triệu người nghèo khổ là việc đại thiện.

Ba là, người làm ra nhiều của cải tiền bạc tất yếu được bù đắp tương ứng, phục vụ cho bản thân mình, gia đình mình, với tinh thần người vừa là mục tiêu vừa là đồng lực phát triển kinh tế xã hội. Vật chất làm ra cũng để phục vụ con người.

Những người có tài năng và đức độ xử lý rất tốt mối quan hệ này.

VÀI VẤN ĐỀ TÂM LÝ SẢN XUẤT KINH DOANH THEO QUAN ĐIỂM CỦA TRIẾT HỌC CỔ PHƯƠNG ĐÔNG

thể thiệt hại không biết bao nhiêu sinh mạng người thuộc quyền. Còn một nhà sản xuất kinh doanh (tùy theo cương vị) nếu xử lý sai một tình huống nào đó có thể dẫn đến làm tiêu tan không biết bao nhiêu tiền của của mình, của tổ chức và của nhà nước, thậm chí có khi thiệt hại cả con người. Có nhiều nguyên tắc, nhiều kinh nghiệm, nhiều phương pháp khác nhau về tâm lý trong xử lý tình huống sản xuất kinh doanh. Ở đây xin phép chỉ nêu vài khía cạnh của quan niệm phương Đông:

- Vấn đề của một tổ chức, một cộng đồng gắn liền với vận của thủ lĩnh tổ chức đó và ngược lại. Cũng theo sự phân tích tìm hiểu về vũ trụ chiều dịch của tử tượng, chiều dịch của của xã hội, xem xét chiều Trường của tự nhiên, chiều Trường của trái đất, cấu trúc ba chiều không gian của tự nhiên và xã hội. Như vậy chiều vận của "Tiểu vũ trụ"

ngột roi tự do thăm thẳm. Có lẽ đây cũng là vấn đề nắm quy luật tự nhiên và xã hội để người lãnh đạo quản lý điều hòa cân bằng Nhật, Nguyệt, kết hợp Nhật Nguyệt để tạo ra Minh (ánh sáng).

Một vấn đề nữa là có lẽ tâm lý nhiều nhà quản lý sản xuất kinh doanh hiện nay nóng ruột muốn làm giàu thật nhanh, thậm chí có một số người muốn làm giàu nhanh bằng bất cứ giá nào. Chúng tôi xin phép được nhắc lại lời cổ nhân: "Dục tốc bất đạt". Những năm gần đây, khá nhiều dân chúng về sự thất bại, muốn đi lên làm giàu nhanh bằng mọi giá mà không theo quy luật tự nhiên và xã hội, không theo pháp luật của nhà nước. Trong xử lý cũng cần nghiên cứu lời dạy của Lão Tử: "Thái cương tắc chiết" (cứng quá sẽ gãy) cũng là một quan niệm về xử lý kết hợp thái âm và thái dương (mềm dẻo uyển chuyển) phù